

MUHAFAZAKÂR SÖYLEM ÜZERİNDEN TÜRKİYE’DE MEDYA - İKTİDAR İLİŞKİLERİ: 2002 YILI VE SONRASINDA MEDYADA DEĞİŞEN SAHİPLİK YAPISI

Adem YILMAZ*
Taşkın ERDOĞAN**

ÖZET

Muhafazakâr söylem yaklaşık iki yüz yıldır hem düşünsel anlamda hem de siyasal alanda öne çıkan bir kavramdır. Çalışmamızda felsefi ve politik bu kavramın siyasal iktidar üzerinden düşüncelerin ifade edildiği önemli bir mecra olan medyaya nasıl etki ettiği sorunsalı üzerinden yola çıkmıştır. Bu çalışmada geniş bir literatür taraması yapılarak öncelikle kavramın açıklanması amaçlanmıştır. Literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler ışığında muhafazakârlık kavramının dünyada ve ülkemizdeki siyasal söylemdeki yeri ve Türkiye’de 2002 yılı sonrasında muhafazakâr düşüncenin siyasal söyleme olan etkisi sonucunda değişen iktidar ile birlikte medyadaki sahiplik yapısında yaşanan dönüşüm örnekler üzerinden incelenmiştir. Sonuç olarak muhafazakâr düşünce Türkiye’de hem siyasal hayatta hem de medyadaki sahiplik yapısında 2002 yılı sonrasında oldukça etkili olduğu görülmektedir. Bu sav medyada yaşanan dönüşümü temsil eden örnekler ile de desteklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Muhafazakârlık, medya, iktidar

MEDIA-GOVERNMENT RELATIONS OVER CONSERVATIVE DISCOURSE IN TURKEY: 2002 YEAR AND AFTER THEN MEDIA CHANGE OF OWNERSHIP STRUCTURE

ABSTRACT

Conservative discourse is a prominent concept both intellectual content and political field about two hundred. Our work philosophic and politic this notion over government ideas of state has get off problematic over how an effect on important a duct of media. In this study first of all our work has aimed explain scanning expansive a literature this concept of ideational background. Literature as a result of information obtained from the concept of conservatism in the light of the world and in our country political discourse in my place, and Turkey, which say political conservative thought after the 2002 impact of the transformation of the ownership structure in the media with varying power in results was examined through examples. As a result, conservative thought both political life and effective in media ownership structure seems to be quite after 2002 in Turkey. This claim is also supported with examples representing the transformation taking place in the media.

Keywords: Conservatism, media, government.

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, adem@atauni.edu.tr

** Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, taskin.erdogan@atauni.edu.tr

GİRİŞ

Bir tutum ya da davranış olarak şekillenen muhafazakâr düşünce özellikle 18. yüzyılda Fransız İhtilali'nin ağır sonuçları ve toplumda yarattığı travma sonrası kendisini felsefi bir alt yapı ile birlikte siyasal söylem olarak da geliştirmeye başlamıştır. Bu bağlamda Avrupa örneğinde daha sert bir karşı tavır sergileyen düşünce özellikle Edmund Burke'nin oluşturduğu düşünsel alt yapısına zaman la bu kıtada farklı ülkelerde farklı karşılılar bularak kendisine bir yol haritası oluşturmuştur. Bununla birlikte 19. Yüzyıldan sonra Amerika'da düşünce değişime karşı sert tutumunun politik anlamda kitlelere yaygınlaşacak bir karşılık bulamadığı düşüncesinden hareketle daha esnek bir bakış açısı ile yer edinmeye çalışmıştır. Eski sağ söylemin yerini yeni sağ geleneksel muhafazakârlık kavramının yerini ise teorikte var olanı muhafaza etmekten yola çıkan bir düşünce ile çelişir bir şekilde yeni muhafazakârlık kavramı almıştır.

Türkiye'de Tanzimat ve Islahat Hareketleri döneminde yönetimin değişim mevcut korunan kurumları koruyarak hayata geçirme düşüncesine rağmen bunu yeterli bulmayan bir muhafazakâr tavır ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında ise devrime doğrudan bir söylem geliştirmemiş olsa da kültürel ve gelenekçi bir bakışla bazen de cumhuriyetçi bir muhafazakârlık anlayışı ile entelektüel bir arak plan oluşturmuştur. Politik söylem olarak ise Demokrat Parti döneminden başlayarak merkez sağın ideolojisi olarak benimsemiştir.

Özellikle 1980 sonrası İngiltere ve Amerika gibi dünya ülkelerinde etkili olan ve iktidarı ele geçiren bu söylem diğer gelişmekte olan ülkeler içinde de etkin olmaya çalışmıştır. Türkiye' bu doğrultuda bu söylemin etkileri altında bir politik alan gelişmiş ve kendi kültürel kodları ile örtüşük bu düşünce biçimi bir yönünü gelenekten alan dini söylemlerle oluştururken; bir yönünü değişime çeviren bir anlayış hâkim olmaya başlamıştır. Anavatan Partisi ile iktidar olan bu söylem 2002 yılından sonra Adalet ve Kalkınma Partisi dönemi ile daha da yaygınlık kazandı gözelemlenmektedir. Halkın desteği ile güçlü bir şekilde iktidar olan AKP halkı yönlendirme, icraatlarını anlatma, sermaye yapısını kontrol altına tutma anlamında önemli bir araç olan medyayı, medyanın merkezinde olma fikrini benimsemektedir. Özellikle 2001 krizi sonrası TMSF'ye devrolan büyük medya kuruluşlarını kendisine yakın sermaye gruplarının ele geçirmesini sağlarken her türlü kolaylığı sağlamış karşısında olan özellikle Doğan Grubu gibi iktidarları baskı altında tutma noktasında kötü bir karnesi olan kuruluşları ise her yönden baskı altına aldığı tartışmalarının ortaya çıktığı görülmektedir. Kurban ve Sözeri iktidara yönelik muhalefet söylemini sertleştiren Doğan Grubu'na karşı iktidarın iki yönlü bir strateji izlediğini belirtmişlerdir. Bunlar “bir taraftan ağır vergi cezaları uygulayarak Doğan Grubu'nu küçülmeye zorlamak iken diğer taraftan ana akım medyayı yeniden şekillendirme girişimleridir”(2012: 54).

Ayrıca bu dönemde geçmişten gelen muhafazakâr söylemin hakim olduğu medya grupları kendilerini geliştirmiş yeni oluşan medyadaki sahiplik yapısında da iktidar ile birlikte bu söylem güçlenmiştir. Kendisini bu sürece kadar öteki üzerinden inşa eden muhafazakâr medya artık kendisini merkeze oturtmaktadır. Artık bir ezberin bozulduğunu söyleyen Mustafa Karaalioğlu'nun da ifade ettiği gibi “merkeze taşınan muhafazakâr medya temsilcileri pazara görece geç girmiş olmalarına ve bazıları 28 Şubat'ta 15 yıl kaybetmiş olmasına rağmen mesafeyi kısa sürede kapatarak pazardaki paylarını büyütmeyi başarmış ve merkez medya artık adres değiştirmiştir”(*medyagunlugu.com*).

1. MUHAFAZAKÂRLIK

Muhafazakârlık kavramı yaklaşık iki yüz yıldır literatürde ve siyaset felsefesinde yer almaktadır. Kavramsal isimlendirmeden de anlaşılacağı üzere muhafazakârlık muhafaza

etmek yani korumak kökünden gelir. Eski düzenin kurumlarının yeni düzende de var olması gerektiğini ve bu kurumların zaman içinde kendiliğinden dönüşüme uğrayacağını savunur. Bu yanıyla son çözümlemede bir burjuva akımı olan muhafazakârlık “tarihin akışına, toplumlara ve siyasal düzene devrimci müdahalelere karşı çıkar. Onun yerine evrimci bir değişimden yana olduğunu ilan eder”(Yanardağ, 2013: 22). Bu dönem içerisinde öncelikle değişime karşı bir tepki ve var olanı korumaya yönelik bir karşı düşünce olarak ortaya çıkan kavram zamansal ayırım ve mekânsal farklılıklara göre kendisini tanımlamak için değişimin kaçınılmazlığından koruyamamıştır. Bu nedenledir ki muhafazakârlığın gerek dönemselsel olarak gerekse bölgesel ve yerel olarak çeşitli tanımları ilk ortaya çıktığı günde beri yapıla gelmiştir.

Kelimenin tanımsal anlamına dönecek olursak Latince muhafazakârlık (conservare) etimolojik olarak, kişi anlamındaki custos ve servator ile eş anlamlı olarak korumak, saklamak, muhafaza etmek biriktirmek anlamına gelmektedir(Vural, 2011: 15). Dilimize bu anlamları ile geçen kavram Arapça hıfz teriminden üretilmiştir. Safi’nin de ifade ettiği gibi burada muhafazakârlık kavramıyla vurgulanan mirasın korunması, toplumsal hafızanın yani sürekliliktir. Sürekliliğin kendini en iyi şekilde gösterdiği kökler, örf ve adetler, gelenekler, inançlar, anlar ve tarihi miras gibi korunmaya layık değerlerdir. Aynı zamanda geçmişe ait değerlerin kaybolmaları tehdidi karşısında duyan tepkiyi ifade eder (2007: 17).

Bir düşünce biçimi olarak muhafazakârlık bir toplumun yüzyıllar boyunca birikerek ilerleyen değerlerinin bir anda yok sayılarak görmezden gelinerek devrimin ve değişimin cazibesine heba edilmemesi gerektiğini savunur. Bu durum aynı zamanda değişimin iddia ettiği gibi mutluluk ve refahın yerine düzensizlik ve huzursuzluğa kaynaklık ettiği gerekçesi ile de kavramsal meşruiyetine zemin hazırlamıştır. Aydınlanma felsefesinin kaynaklık ettiği devrimler ve nihayetinde gerçekleşen Fransız İhtilali beklentilerin tersine kaosun ve kargaşanın müsebbibi olarak görülmüş ve son iki yüzyılda sosyalizm ve liberalizm ile birlikte sosyal siyasi ve iktisadi gelişimine yön veren düşüncelerinden birisi olmuştur.

Fakat sadece eskiye olan bağlılıkla, var olan kurumların korunarak sosyal ve siyasal düzenin sağlanacağı ve devam ettirileceği iddiası muhafazakârlar için dahi hayali bir düşünce olarak kalmıştır. Bunun içindir ki hayatın kendi içinde olan ve kendiliğinden oluşan değişimine kayıtsız kalarak da kavramın açıklanması veya düşüncenin temellendirilmesinin yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla muhafazakârlık “aynı zamanda değişimin kaçınılmazlığı karşısında duyulan bir çaresizlik halidir. Başka bir açıdan bakıldığında değişimin kaçınılmazlığını görmek fakat onun hızına ve kapsamına itiraz etmektir. Bu anlamda muhafazakârlığı devrimci ve radikal değişime yönelttiği itiraz yoluyla değişimin kendisini denetim altına alma çabası olarak da tanımlamak mümkündür”(Yanardağ, 2013: 23).

Bir düşünce ve bir tutum olarak muhafazakârlığın başlangıcını, insanlık tarihini bilinebilir ilik dönemlerine kadar geriye doğru götürmek mümkünse de siyasi bir doktrin ve bir ideoloji olarak ortaya çıkışı XVIII. Yüzyılda gelişen toplumsal olaylar sonucudur. (Safi, 2007: 15). Ergil 1986: 19) muhafazakârlığın bir düşünce akımı olarak doğup gelişmesini üç temel olgu üzerinden açıklamıştır

“Bunlardan ilki sadece Fransa’da değil dünyada birçok yerde etkisini hissettiren devrimlere ve yenileşme akımlarına öncülük eden Fransız İhtilali’dir. İkinci olgu ise sadece üretim ve ticaret hayatını değil tüm toplumsal ve siyasi hayatı derinden etkileyen istikrarı değil değişmeyi kural haline getiren sanayi devrimidir.

Üçüncü olgu ise muhafazakârlığın düşünsel temelinin ortaya çıkmasını sağlayan aslında diğer iki olgununda tarih sahnesinde yer almasına zemin hazırlayan aydınlanma felsefesidir”.

Muhafazakârlığı siyasal bir doktrin ya da ideoloji olarak temellendirirken onun aydınlanma dönemi felsefesi düşüncesinin bir karşıtı olarak çıktığını görmekteyiz. Fakat onu düşünsel olarak açıklamak için insanoğlunun var olduğu günden itibaren kavramsal olmasa da anlamsal olarak var olduğunu görmekteyiz. Dilimizde “Beşer şaşar” vecizesi ile anlamlaştığı üzere muhafazakâr felsefeye göre insanoğlu kusursuz değildir. Birey yanılabilir, günah işleyebilir, her türlü hata ve yanlışın içinde olabilir. Fert fert bireylerin bozulduğu bir toplumda ise düzenden, istikrar ve refahtan bahsetmekse neredeyse imkânsızdır. İşte bu yüzden sosyal hayatın işleyebilmesi için insanlar sosyal, dini ve geleneksel kurumlar aracılığıyla denetim altında tutulmalıdır. Yılların birikimi ve tecrübesi ile herkesin daha iyi yaşayabilmesi için bu kurumlar ve özellikle de dini kuralların yanı sıra düzeni sağlayan otoriteye karşı herkesin kendi doğrusunu savunması kargaşa ve kaostan başka bir şey getiremeyecektir. Bu düşünce özellikle de mevcut iktidar, dini liderler ve toplumun ekonomik ve bürokratik gücünü ekinde tutan kesimleri ve düşünürler tarafından ilk çağlardan beri ileri sürülmüştür. Bu yüzden doğal olarak muhafazakârlığı insanoğlunun var olduğu ve sosyalleşmeye başladığı ilk çağlara kadar götürebiliriz. Var olanı muhafaza edip düzeni sağlamanın olması gereken için yapılacak her türlü aşırılığın kargaşa ve kaosa neden olabileceği ilk çağlardan itibaren düşünülürmüştür. Argın’ında belirttiği gibi ‘anakronik’ bir hataya düşmekten korkmayıp Aristoteles’i ilk muhafazakâr düşünürlerden birisi olarak – hemen her konuda aşırılığı yasaklayıp ‘ılımlılığı’ tavsiye eden etik ve politik yaklaşımını bugünkü muhafazakâr konumu kavramak bakımından hala iyi ve uygun bir örnek teşkil ettiğini söyleyebiliriz (Argın, 2013: 468). Hem felsefi düşüncesini hem de siyasi duruşunu hep bir karşıtlık üzerine kuran muhafazakârlık en başından beri çizgilerini belirlerken istikrarı ve ölçülülüğü savunmuştur. Öyle ki diğer ideolojilere karşı konumu en başından beri saptanırken bile ölçsüz düşlerin filozofu Eflatun’a karşı Aristo’nun sağduyulu çıkışı üzerinden tanımlanmaya çalışılmıştır (Öğün, 2013: 562). Aslında muhafazakârlığı ilk çağlara kadar indirgemenin en önemli sebebi günümüzde olduğu gibi geçmişte de toplumsal anlamda düzeni ve istikrarı sağlayan din, gelenek ve değerlerin insanları bir arada tutan birlikte yaşamayı ve kalkınmayı insanlara öğütleyen manevi dinamikler olmasıdır. Ayrıca aile, cemaat, lonca kilise ve vakıf gibi ara kurumların sosyal dayanışmayı sağlaması bireyin içten gelen bir sadakatle otoriteye olan bağlılığını güçlendirmesi muhafazakârlığın düşünsel referanslarına atıf yapmaktadır Ancak kavramı modern anlamda bir siyasal ideoloji veya felsefi düşünce olarak tanımlamak için ilk çağları referans almak yetersiz olacaktır. Bun için 18 ve 19. Yüzyılı beklemek daha doğru olacaktır. Çaha ’nın da ifade ettiği gibi modern dünyada muhafazakâr felsefenin en önemli kaynağı David Hume olmuştur. Hume’un geliştirdiği bilgi felsefesi modern dünyadaki tüm muhafazakârların temel referansını oluşturmaktadır. Hume’un bilgi felsefesi, çağdaşı ve siyasal liberalizmin fikir babası John Locke ’da olduğu gibi “saf akla” değil, “tecrübe ”ye dayanır. (Çaha, 2004: 16) Burada yorumlanan hali tecrübenin savunulması bir anlamda toplumsal hayata dinsel ve siyasal otoritenin insanlara vermiş olduğunun dışına çıkılmamasını da ifade etmekte idi. Bu açıdan tarihsel bakıyesinden bakacak olursak gerek bireysel gerekse kurumsal anlamda dinsel öğeler ve siyasal aktörlerin monarşik anlamda mutlak üstünlüğünü yaşadığı 9. Yüzyıldan itibaren 15. Yüzyıla kadar Avrupa’da siyasal yaşamında doğal siyasal muhafazakârlığın hüküm sürdüğü söylenebilir (Şeyhanlıoğlu, 2009: 8).

1.1. Muhafazakâr Teorinin Coğrafi Tasnifi Ve Dönemsel Gelişimi

Muhafazakârlık dünyada ortak çıkış noktaları olmasına karşın her kültür kendine özgü savunmada farklı yolları seçmiş ve zamanla geliştirmiştir. Özellikle devrim sonrası Avrupa da temellerini atan muhafazakârlık klasik muhafazakârlığın ilk ortaya çıktığı dönem ve coğrafyalar olmuştur. Almanca kökenli Sonderweg (kendine özgü yol) kavramı her uygarlığın kendi sosyo-kültürel, toplumsal, siyasal ve dinsel yapısına göre kavramı uyarlama çabası içerisinde olan düşünürlere sınıflandırmalarında yardımcı olmuştur. Bu sınıflandırma öncelikli olarak klasik muhafazakârlık Çaha ’nın (2001: 102) ifade ettiği gibi “Kıta Avrupa’ında gelişmiş olmakla birlikte bütün kıtanın özelliklerini tam olarak taşımaz”. Çünkü kıtada biri Fransa’da gelişen devrimin sert uygulamalarına karşı aynı şekilde katı ve uzlaşmaz bir karşı duruş sergileyen ve Frankofon olarak adlandırılan bir muhafazakârlık geleneği; diğeri ise Almanya da daha felsefi temelleri güçlü olan, modern gelişimler karşısında romantik bir tavırla geçmişte olan kurum ve değerleri o anki durumla özdeşleştiren ve Gramenofon olarak adlandırılan muhafazakârlık geliştirmiştir. Ayrıca İngiltere’de devrimi daha esnek geçirmesine paralel olarak demokrasiyi monarşizmi ve liberalizmle muhafazakârlığı bağdaştıran pragmatist ve gelenekçi yapısı baskın olan muhafazakârlık anlayışı da günümüz muhafazakârlığına temel oluşturan bir anlayış geliştirilmiştir (Safi, 2007: 49).

1.1.2. Geleneksel Kıta Avrupa Muhafazakârlığı

Muhafazakâr düşünce dünyada Kıta Avrupa merkezli ve Anglo-Sakson Amerikan muhafazakârlığı olarak şekillenmektedir. Geleneksel muhafazakârlık Avrupa merkezli şekillenirken dönemsel farklılık ve coğrafyanın oluşturduğu kültürel kodlarla şekillenmektedir.

Kıta Avrupası düşüncesi ekseninde değerlendirilen Fransız muhafazakârlığı devrimin getirdiği yenilikleri ve yeniliklerin doğurduğu sonuçları doğrudan yaşamıştır. Bu bağlamda karşı duruşunu sergilemedeki düşünsel alt yapısını oluştururken devrimin yöntemi ile aynı doğrultuda sert, dogmatik, uyum sağlama ve uzlaşmaya kapalı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Özellikle Fransız devriminin gelenekleri, monarşik rejimi, kiliseyi hasım almasına tepki gösteren Fransız muhafazakârlığı gelenekleri, monarşiyi, Kilise eksensiz cemaat yapıyı savunan; devrim ve ilerleme düşüncesini şiddetle reddeden bir yaklaşım sergilemiştir (Safi, 2007: 44-45). Aydınlanma düşüncesinin ve devrimin geri kalmışlığın müsebbibi olarak kiliseyi göstermesi, dinsel motiflerin yerine rasyonalist temaları koymaya çalışması, cemaatvari bir şekilde yapılan Fransız toplumsal yapısının inanç değerlerine olan sadakatini hiçe saydığı düşüncesi Fransız muhafazakârlığına özgü bir dayanak noktasıdır. Çünkü sosyalizmde sınıfın, liberalizmde bireyin yerini muhafazakârlıkta cemaat almaktadır (Vural, 2011: 49). Cemaate verilen bu önem aslında muhafazakârların dine ve dinsel kurumlara verdiği değerden kaynaklanır.

Kıta Avrupa eksensiz muhafazakâr düşüncenin önemli bir sacayağı olan Alman muhafazakârlığı felsefi temelleri daha güçlü bir anlayış geliştirmiş, modern hayata ve düşünceye karşı romantik bir tepki ortaya koymuştur. Aydınlanma düşüncesine Fransız devrimine karşı argüman geliştirmede Alman muhafazakârlığı diğerlerinden farklı olarak yeni kavramlar kazandıracak entelektüel derinlikte ve ulus- devlet merkezli bir bakış açısı getirdiği görülmektedir. Bu bağlamda Alman muhafazakârlığında derin etkiler bırakan ve kurucusu olarak kabul edilen Hegel sadece millet ve devlet kavramına önem vermekle muhafazakâr gelenek içinde olmakla kalmaz, aynı zamanda hakikati rasyonelliğin mükemmel formu olarak kabul ederek muhafazakârlığını derin bir felsefi temele dayandırır(Safi,2007:45).

İngiltere muhafazakârlık anlayışı Fransa'dakinden daha farklı bir yöntem sergilemiştir. Modern dünyanın salt aklın sağlayabileceğine inandığı geometrik mantığına düşman, tarihten gelen ve bugünle bağdaştırılabilecek tarihin şekillendirdiği törelere ve kurumlara sadık, doğal ya da veraset yolu ile geçen aristokrasiye bağlı demokrasiye karşı muhalif ve ölçülü bir bakış açısı ile İngiliz muhafazakârlığı Fransız muhafazakârlığından ayrılır. Böylece Fransız akrabasına göre çok daha az radikal, çok daha az uzlaşmaz ve çok daha az doktrinlerdir (Benetton, 2011:68). Katı ve uzlaşmaz bir tavır yerine demokrasi ve monarşiyi, liberalizm ve muhafazakârlığı bir arada tutacak kadar enek ve ılımlı bir bakış açısı vardır. (Safi, 2007:49). Bu anlayış onun pragmatist yapısından kaynaklanır. Aslında faydacı bu bakış açısı genel olarak muhafazakârlığın temel karakteristiklerinden biridir.

İngiliz muhafazakârlığının diğer bir özelliği ise gelenekçi olmasıdır. Siyaset felsefelerini temelinde vatanseverlik ve otorite vardır. Gelenekçi olmaları nedeniyle tarihten gelen birikimin kurumlara meşruiyet verdiğini düşünürler ve monarşi, lordalar kamarası gibi geçmişte kalan kurumlara sıkı sıkıya bağlıdırlar (Vural, 2011:53). Yeniliği kökten reddetmek yerine gelenekle bir gelecek inşa etmenin yolunu arayan Fransız muhafazakârlık özellikle Fransa'daki paydaşına göre bu özelliği ile daha etkili olmuştur. Bu etki hem siyasi erk alınanda kendini hissettirmiş hem de gelişime açık yönü ve yeniliğe baktığı sentezleyici bakış açısı ile günümüze kadar etkisini sürdürme gelmiştir. Ancak bu süreci geçmişin taşıdığı gelenek ve kurumlara sırt çevirmeden yapılması gerektiğini de savunmaktadır.

1.1.3. Muhafazakârlığın Yeni Bir Kimlikle Etkin Bir Alana Taşyan Amerikan Muhafazakârlığı

Özgürlük ve eşitlik ilkelerini temel alarak oluşturulan Amerikan siyasal yapısı tarihsel hafızasının dayandığı noktalar ve homojen bir şekilde oluşan toplum modeli yaşanan dünyada yaşanan gelişmeler ışığında ilk dönem muhafazakâr düşünce yapısını da Kıta Avrupa'sından farklı ve çağın şartlarına uygun bir şekilde geliştirmesine neden olmuştur. Bu durumu Benetton klasik muhafazakârlığa neden olan Fransız devrimi ile bir kopuştan çok bir kuruluş olarak nitelediği Amerikan devriminin farklı şeyler olduğunu ileri sürerek destekler. Zira Fransa'da da devrim eski bir ülkeyi altüst etti, çok eski bir rejimi yıktı ve atalardan kalan bir geleneği parçaladı. Amerika da ise böyle bir şeyin olması mümkün değildi. Çünkü ülke zaten yeniydi. Devrim anavatanından ayrılarak Amerikan ulusunu kurdu ve onu aristokrasi ve monarşinin bir düzenden kopmasına sebebiyet vermeden ulusla bütünleşik bir modern rejimle donattı (Benetton, 2011:80). Avrupa örneğinden farklı bir devrim örneği geçiren Amerika da muhafazakâr düşünce gelenekçi modernlik karşıtı tavrını sergileyeceği bir alanı Amerika da bulamadığı için ilk dönemlerde muhafazakâr fikirler bu coğrafyada gerekli etki alanını kendisine oluşturamadı. Muhafazakâr düşünce bu kıtada felsefi ve ekonomik anlamda liberalizmle eklenerek sadece düşünce kapsamlı değil politik alanda da etkin olacak bir anlayış geliştirme ihtiyacı hissettirmiştir.

1.2. Liberal Düşüncenin Etkisinde Gelişen Yeni Sağ Ve Yeni Muhafazakârlık Anlayışları

Değişimin karşısında aldığı katı tutumun sonucunda karşısında durduğu olumsuz durumların zamanla ortadan kalkması ile kendine savunulacak alan bulamayan muhafazakârlık savunduğu gibi kökten ve ani bir değişimle olmasa da zaman içerisinde evrilerek klasik muhafazakârlıktan yeni sağa ve yeni muhafazakârlığa doğru yol almış ve dünya siyasetinde etkin propaganda aracı olarak kullanılmıştır.

1.2.1.Yeni Sağ

Yeni sağ kavramı “İkinci Dünya savaşı sonrasında kurumsallaşan refah devleti olgusunun Batı modernizminin çelişki ve ikilemelerinin derinleşmesi ile ortaya çıkan sosyal siyasal ve ekonomik sorunların çözümü yönünde oluşan düşünsel ve siyasal dönüşümü ifade etmektedir”(Vural,2011:118). Yeni sağ nitelemesini ilk defa “sosyal muhafazakâr” niteliğini vurgulamak isteyen muhafazakâr düşünür Kevin Philips, 1975 yılında kullanmıştır.

Aslında bir anlamda geçmişten gelen muhafazakâr disiplinin karşı durduğu ve eleştirdiği şeylerin 20. yüzyılda kendiliğinden ortadan kalması ile birlikte muhafazakâr felsefenin yok olmak yerine evrilerek yeni politikalara ayak uydurma ve yönetimi kendi düşünsel çerçevesi ekseninde inşa etme çabası olarak nitelendirilebilecek bir anlayış olarak görülmektedir.

Tarihsel süreç değerlendirildiğinde; devlet, din, ahlak, hukuk, aile kurumlarında da köklü değişimler gözlemlenmiştir. Muhafazakârlığın savunduğu aristokratların yönetimi, toprak mülkiyetinin önceliği, otoritesi Tanrı’ya dayanan iktidar gibi sistemler bugün çağdaş toplumlarda neredeyse yok olmuştur(Gürel,2007:29). Bu noktadan yola çıkacak olursak yeni sağ anlayışı yirminci yüzyılın başlarından itibaren birçok farklı düşünceyle eklenerek ortak noktalardan hareketle siyasi ve düşünsel alanda nüfuzunu güçlendirme yolunu tercih etmiştir Savaş sonrası dönemde, liberal ekonominin piyasa serbestliğini sınırlandıran ve bu tür politikaları kamusal desteklerle belirli ölçüde dizginleyen sosyal liberal politik konjonktür, özellikle Batı’da, muhafazakârlığın güçlü bir alternatif olarak ortaya çıkmasını engelledi. Fakat yine de muhafazakârlık bir takım dönüşümleri kabul ederek, varlığını farklı bir kulvarda canlı tutmayı başardı. Artık eski feodal topluma dönüş arzusu ile şekillenmiyordu ancak yine belli türde bir yerelliği veya kırsallık imgelerini ve değerlerini paylaşıyor ama genel anlamda modernizmin teknik yeniliklerini ve yaşamda neden olduğu dönüşümleri kabul etmiş görünüyordu. Ayrıca artık milliyetçi veya ulusalcı fikirlerle de ortaklık kurabiliyor veya en azından bunların kendi cemaatçi anlayışıyla yeniden üretilmesini üstlenebiliyordu(Yücebaş,2013:51). Bunların en önemlilerinden birisi de düşünsel temelleri dikkate alındığında ortak bir paydada buluşacakları düşünülmeden liberalizmdi. Biraz daha açacak olursak liberalizmin serbest piyasa vurgusu ile muhafazakârlığın otorite devlet anlayışında dilemma geçmişte aşılması güç bir engel konumunda idi. Ancak gelişen süreç ciddi çelişkileri olan liberalizm ve muhafazakârlık kavramlarını birbirlerine yakınlaştırmış yeni bir tanımlama yaparak güncelleştirmiş ve biri bütünsellik oluşturmak adına yeni sağ adı altında hem siyasi alanda hem de pratik uygulama sahasında bir araya gelmelerini sağlamıştır (Vural,2011:118).

Yeni sağ düşüncesin en problemleri olarak gördüğü alan aslında onu liberalizme yakınlaştıran bir durumdur. Çünkü refah devleti anlayışı ile güçlenen devlet algısı otoriter bir devlet anlayışından her zaman hoşnut olan muhafazakârları dahi rahatsız edici bir boyuta gelmişti. Bu yüzden devletin her alana müdahil olmaması gerektiği düşüncesi ön plana çıkarılıyordu. Bu yüzden ki yeni sağ refah devleti politikalarının krize girdiği 1970 ‘li yılların başlarında devlete müdahalesinin kaldırılmasını en az devlet en fazla bireylerin inisiyatifli ilkelerinin hâkim olduğu bir sistemi öngörüyordu(Akkaş, 2000:21). Fakat burada her bireyin öncelik olması muhafazakârlığın önem verdiği düzen ve istikrar konusunda yaratacağı sıkıntının göz ardı edilmemesi gerekiyordu. Bu noktada yapılacak şey büyük ve güçlü devletin ortaya çıkardığı sorunlarda dikkate alınarak devletin belirli alanlarda sınırlandırılıp; bireysel gelişimin ve özgür teşebbüsün yolunu açmaktan geçtiğidir. Bu imtiyazı bireye tanırken ona temeli dinsel öğretilerde- batı toplumundaki hali ile Hristiyan inancın-

daki sosyal öğretilerde olan moral değerlerde- meşrulaştırdığı içsel bir topluma karşı sorumluluk duygusunu geliştirmekti.

1.2.2.Yeni Muhafazakârlık

Soğuk savaş sonrası yaşanan gelişmeli sosyalizmin karşısında liberal ve muhafazakâr düşüncenin eklektik bir burjuvazi tavrıyla ortak hareket eme gerekliliğini benimsetmiştir. Yanardağ'ın tanımlaması ile Amerika' da ortaya çıkan ve çizgileri soğuk savaş dönemini ikinci yarısında netleşmeye başlayan yeni muhafazakârlık sosyalist sistemin baskısı sonucu Batılı ülkelerdeki halkçı ve toplumcu kazanımlara karşı tepki olarak gelişen “reaksiyoner bir burjuva tavrıdır. Düşüncesini destekleme adına “birleşik bir sav olan düşüncüyü sınıflandırırken iktisadi olarak ultraliberal bir program ile ideolojik olarak muhafazakâr/gerici bir anlayışın eklektik siyasal ifadesi olarak açıklamaktadır”(Yanardağ,2013:39).

Bir başka açıdan bakacak olursak liberal ve muhafazakâr düşünce liberallerin ahlaki değerlere yaptığı vurgu ile muhafazakârların serbest rekabeti desteklemeleri her iki düşüncenin birbirine yakınlaşmasına ve yeni bir muhafazakâr hareketin doğmasına neden olmuştur.(Akkaş,2000:23). Muhafazakâr pencereden bakacak olursak Burke deki ilk biçimleri ile liberal bir nitelik taşıyan ancak bireye, üretime ve bölüşüme ilişkin duyarlılıkları ile kapitalizme karşı ihtiyatla bir kabul politikası da içeren muhafazakârlığın önemli bir bölümü 2. Dünya Savaşı sonrasında itibaren sosyalizme karşı duyduğu onulmaz nefretin de etkisi ile liberalizme yaklaşıma başlamıştır (Özipek,2011:204). Bu iki düşüncenin yapmış oldukları ittifak tartışıldığı kadar hangi tarafın baskın olduğu veya olacağı da tartışma konusudur. Aslında bu yakınlaşma ortak bir tehlike –kominizim- karşısında reel politikada olan düşmanınımın düşmanı dostumdur vecizesinin bir sonucu olarak her iki anlayışında genlerinde olan pragmatizmle kırmızı çizgilerini ortadan kaldırmasıdır.

Yine Giddens(2009:36) yeni muhafazakârlığı tanımlarken felsefi olmaktan çok sosyolojik bir olgu olduğuna vurgu yapar. En önemli temsilcilerinin İngiltere’de değil Almanya ve Amerika Birleşik Devletlerinde olan yeni muhafazakârlar kapitalizm ve liberalizmin bugün yaşamımız üzerinde bugün yaşamımız üzerinde sahip olduğu yaygın etkiyi kabul ederler, ama burjuva düzeninin anlamlı bir toplumsal varlığın dayandığı geleneksel sembol ve uygulamaları imha ettiğini düşünürler.

Yeni muhafazakâr toplum öğretisini siyasi elitlerin pratik eylemlerini yönlendiren bir paradigma olarak gören Helmut Dubiel(2013:13) ise “Yeni muhafazakârlık nedir?” sorusunu çok yönlü olarak geniş bir perspektifte şöyle cevaplar:

“Yeni muhafazakârlık içerisinde kültürel temel tasavvurların, sosyal felsefi insan imgelerinin, sosyal bilimsel teori metinlerinin ve ampirik tariflerin yoğunlaştırılarak siyasi savlar haline getirdiği bu türden bir paradigmadır. Kelime dar anlamıyla kendi aralarında birebirlerinden türetebilen merkezi temel var sayımlarından tündengelimle elde edilmiş bir hipotezler yapısına mahsus bir teori değildir. Yeni muhafazakârlığın böyle bir bilişsel merkezi, hipotezlerin üretilmesi için kuralları yok; daha ziyade siyasi sorunların çözümüne yönelik bir toplum öğretisidir bu öğretinin birliği kendi içinde değil eleştirdiği şeydedir-yani liberal sistemlerin bunalım fenomeni ve burjuva değer sisteminde gerçekleştiği iddia edilen otorite çözülüşü. Onu karakterize eden eklektizm ve tek tek eleştiri nesnelere ayrıklığı üzerinde Yeni

Muhafazakârlığın daha önce hiç kimsenin sahip olmadığı düşünsel bilgiler anlamında yeni olmadığı gösterilebilir. Yeni muhafazakârlık bir tepki (reaksiyon) oluşumudur”.

Aydınlanma bütünüyle reddetmek yerine onun radikalliklerine ve aşırılıklarına karşı gelen 20. Yüzyılın muhafazakârlığı karşıtı ile var oluşunu derinleştiren bir görüşe sahiptir. Bu derinlik aydınlanmanın dönüştürdüğü ve modernizmin terbiye ettiği rasyonelleştirilmiş bir gelenekçiliktir. Bu nedenle dincilik ve köktencilikten ayrılan modern muhafazakârlık, aydınlanma ve modernizmin tam zıddı ve bütünsel bir inkârı değil, onun içinde tutucu rol oynayan sağcı bir akımdır. Bütünlüklü bir ideolojik yapısı olmadığı için, bu ikili karakteri sorun da yaratmaz. Bu anlamda modern muhafazakârlık, zaman içinde devrimci veya ilerici niteliğini kaybeden ve tutuculaşan burjuvazinin ideolojisi haline gelmiştir (Yanardağ,2013:30). Kendi sistemini oturtan burjuvazi feodalizmi yıkarken kullandığı devrimci söylemden vazgeçip kendi düzeninin devamlılığı için tutuculaşan bir tavır sergilemektedir.

2. TÜRK MUHAFAZAKÂRLIĞININ TARİHSEL SEYRİ VE DÜŞÜNSEL ALTYAPISI

Türk muhafazakârlığını çözümlemenin yolu teknik olarak Batıdaki muhafazakârlıkla aynı yöntemle yapılabilir. Neticede batıda muhafazakârlık düşünsel temellerini atarken modern dönem öncesi geleneksel toplum hayalinden yola çıkarak aydınlanma dönemi ve devrim hareketleri ile mücadele yolunu seçtiği gibi Türk muhafazakârlığı da Osmanlı'da Tanzimat ve Islahat hareketleri ile başlayan batı özentisi değişim ve yenilik hevesinin gereksizliğine ve değişimin içselleştirilmeden, tedricen yapılmak yerine taklidi bir zihniyetle dönem dönem topluma karşı yapılan psikolojik baskılarla hayata geçirmesini eleştirerek yola çıkmıştır. Ülkemiz siyasi literatüründe çok kullanılan fakat Batı'da kullanıldığı anlamı ile siyasal karşılığı bulunmayan “muhafazakârlık” kavramı, özellikle dindarlık ve geleneklere bağlı olma şeklinde algılanmıştır. Oysa Batı, muhafazakârlık kavramını kullandığında anlatmak istediği şey radikal değişimleri istemeyen, özellikle toplumsal yapıdaki sınıfsal ayrımların muhafaza edilmesinden yana olan bir siyaset ideolojisidir (Sezik,2013:311). Batıda siyasal bir düşünce ve sosyal bir hareket olarak karşısına Fransız devrimini ve aydınlanma felsefesini düşünsel çıkışlarını alan muhafazakâr düşünce; ülkemizde de çağdaşlaşma, modernleşme gibi tepeden inme yapılmaya çalışılan yeniliklere muhalif olmuştur (Gül,2001:153). Osmanlı'nın son dönemlerinden başlayarak günümüze kadar uzanan modernleşme süreci ve Cumhuriyetin kuruluşu ile hayata geçirilen inkılapların toplumda yarattığı travma üzerine eleştiriler getiren Türk muhafazakârlığı dini ve milli değerlerle ittifak ederek yaygınlık kazanmayı benimsemiştir.

Türk muhafazakârlığını anlamak için Türk modernleşmesinin seçtiği yöntemi de gözden geçirmek gerekir. Osmanlı-Türk modernliği içinde on dokuzuncu yüzyılın ilerlemeci siyasetinin ideolojik geleneği olarak yükselen pozitivistimin siyasal ve sosyal teorisi çerçevesinde gelişen anlayışa göre, bireysel gelişmenin ve toplumsal ilerlemenin şartı, cehaletin kaldırılması, akıl ve bilim ölçülerine uymayan önyargıların ve geleneklerin yok edilerek, özgür insanın yaratılmasıdır (İrem,2002:43). Osmanlı'nın geçmişteki ihtişamlı günlerinden uzaklaştığı dönemlerde batılı düşünürlerden etkilenerek yenilik hareketlerinin büyümesine kapılan düşünürler ve devlet adamlarının başlattığı günümüze kadar da etkilileri devam ettiren bu anlayış aslında muhafazakâr düşüncenin neye karşı olduğunun bir tanımı olarakta kullanılacak kadar açıktır. Bu yüzden değişimi teknik ve bilimde hoş gören muhafazakâr düşünce gelenek ve maneviyattan kopuşa neden olması dolayısıyla da eleştirmiştir.

Muhafazakârlığın pragmatist tarafı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de dönemsel esneklik göstermesine neden olmuş ve çeşitlilik göstermiştir. Örneğin, muhafazakârlığın ilk ortaya çıktığı dönem olarak Fransız Devrimi gösterilmektedir. Bütünlüklü bir burjuva toplumsal dönüşümünün gerçekleştiği Devrim sırasında muhafazakârlık büyük oranda anti-burjuva olarak kendisini oluşturmuştur. Sosyalizmin ve sosyalist devrimlerin ortaya çıkışıyla beraber muhafazakârlık yeni düşmanıyla savaşılabilmek için kapitalizmle barışmıştır(Yıldırım,2003:10).Yine günümüze yaklaştıkça liberalizmle ortak savlar ileri sürmüş demokrasi ile barışmış ve değişim her ne kadar karşı olsa da kendi düşüncesi ile tutarlı bir şekilde tedrici değişime kaplılarını kapatmamıştır. Türk muhafazakârlığını diğer dünya örneklerinde olduğu gibi dönemsel incelemek ve yaşanan siyasi, sosyolojik, ekonomik ve bilimsel gelişmeler perspektifinde ele almak gerekmektedir.

2.1.Osmanlı'dan Günümüze Muhafazakâr Söylemin Siyasi Yansımaları

Osmanlı'da başlayan yenilik hareketlerinden farklı bir alana kayan cumhuriyet yenilikçiliği sadece yeniyi getirmekle yetinmeyerek eski ve işe yaramaz olarak ifade ettikleri geçmiş ortadan tamamen kaldıracak bir programı hayata geçirmeye çalışmıştır (Belge,2013:98). Ayrıca Türkiye tarihinde Cumhuriyet Devrimi ve Atatürkçülük; laiklik, akılcılık, evrimsel değil, devrimsel dönüşüm yaklaşımlarıyla muhafazakâr siyasi kimlikten oldukça farklı aydınlanmacı, ilerici ve köklü değişim taraftarı bir kimlik sergileyerek Türk muhafazakâr düşüncesinin de ortaya çıkmasına zemin hazırlıyordu (Gürel,2007:62). Aslında cumhuriyetin kuruluş aşamasından itibaren iki farklı bakış açısı birbirlerine muhalif olmalarının yansırı birbirlerini besleyen bir yapıyı da içermektedirler. Bu durum daha cumhuriyet kurulmadan oluşan ilk mecliste de kendisini göstermiştir. Aynı meclis içerisinde iki grup ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki Mustafa Kemal tarafından Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk grubu olarak bilinen ilk meclisin tüm üyelerinin içinde olduğu "Birinci Grup" tur(Safi,2007:246). Birinci Büyük Millet Meclisi'nde Kemalistlere karşı oluşturulan İkinci Grup ile saltanat ve hilafetin kaldırılmasından sonra Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası modern anlamda bu topraklarda gelişen ilk muhafazakâr hareketlerdir. Kemalistlerin tasfiyelerine karşın bu gruptakiler dahi doğrudan modernleşme karşıtı olmak yerine gelenekleri koruyarak tedrici bir değişimin gerekliliğine inanmakta idiler(Yanardağ,2013:163). İkinci grubun gerek etkin bir lider ve teşkilatıma eksikliği, gerekse Atatürk'ün yakalamış olduğu askeri ve siyasi zaferlerin gölgesinde kalmaları kuruluş felsefesini yönünü yeniliğe çevirmiştir.

Türk modernleşmesi bu noktada hareket etmediği düşünülerek eleştirilmiştir. Paradigma-sını batıya çevirerek yenilik ve geç kalındığı düşünülerek hızla hayata geçirilemeye çalışılan yenilik yapma dürtüsü bir noktadan sonra kendi içerisinde muhafazakâr bir eğilim göstermeye başlamıştır. İlk meclis kurulduğundan itibaren muhalif olan kesim çeşitli zamanlarda siyasi ve yazarlar tarafından aykırı seslerini duyurmaya çalışmışlardır. Refet Bele, Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak ve Ali Fuat Paşa gibi Kurtuluş Savaşı'nın önde gelen şahsiyetlerinin bir muhalefet partisi kurarak, "jakoben imperium"u (tepeden inmece otoriteyi) sınırlama girişimlerinde buldukları görülmektedir(Şeyhanlıoğlu,2009:99).

Birkaç başarısız deneme girişiminden sonra Türk siyasi hayatında yerleşen çok partili hayat aynı zamanda muhafazakâr söyleminde kendisine yer bulacağı bir alanı hazırlamıştır. Bu bağlamda Demokrat Parti bugünkü iktidarında kaynağını oluşturmaktadır dönemin başlangıç sürecine kısaca bakacak olursak Tüm dünyada İkinci Dünya Savaşı yılları sonrası esen demokrasi rüzgârı Türkiye'de karşılığını bulmuş ve demokrasini gereği olan çok partili sisteme geçmenin gerekliliği dile getirilmeye ballanmıştır. 7 Haziran 1945n tarihinde CHP milletvekilleri Celal Bayar, Refik Koraltan, Fuat Köprülü ve Adnan Menderes

verdikleri önerge ile “Dörtlü Takrir” olarak adlandırılan özgürlükleri kısıtlayan düzenlemelerin artık sürütülemeyeceğini hak ve özgürlüklerin anayasal güvenceye alınarak çok partili sistemin hayata geçirilmesi gerektiğini ve hükümetin TBMM tarafından denetlenmesini savunmuşlardır(Safi,2007:253-254). Bu durum muhafazakâr düşüncenin Türk siyasal hayatında kendisine yer bulmasına da zemin hazırlamıştır. Bu yüzden Yanardağ Türk muhafazakârlığının ikinci evresini çok partili düzene geçiş ve Demokrat Parti’nin kuruluş ve iktidarı oluşturduğunu söyler. Çünkü 1925’ te çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu’yla 1950’ye kadar irtica (dinci gerilik) gibi onunla uzlaşma içindeki muhafazakârlık yasaklı konumdadır ve kendisinin bu dönemde sadece CHP içinde ifade etmek mecburiyetindedir(Yanardağ,2013:163).

Sonraki yıllarda iktidar olan Demokrat Parti zamanla muhafazakâr söyleme yakınlaşmış ve bu noktada adımlar atmıştır. Türkiye’de özellikle Demokrat Parti ile başlayan dönem gerek siyasi gerekse sosyal yapıda bazı değişikliklerin seyrinin farklılaştığı bir dönemdir. Liberal bir perspektifle özgürlükleri savunan bu düşünce yapısı kurucu felsefenin yenilikleri aniden ve tepeden inme anlayışının halk nezdinde bulmadığı karşılığı politik sepetine koyarak iktidara gelmiştir. Daha sonra ayrıntılandıracağımız gibi her ne kadar doğrudan bir muhafazakâr parti olarak algılanmasa da zaman içerisinde geleneğe, yerele, milli ve manevi inançlara yaptığı vurgular; Batı’ya sırt çevirmeden halkın özümseyeceği yenilikleri halkın geçmişten geldiği değerler kaynaştırarak hayata geçirme fikri bu partiyi muhafazakâr düşünce çerçevesinde değerlendirmeyi sağlamıştır. Özellikle “Yeter söz milletindir” sloganı devleti ve elit seçkini kutsayan zihniyet yerine halkı önemseyen ve onun görüşleri ile şekillenerek bir yönetimi yapının dolayısıyla da tipik bir muhafazakâr kimliğin hayata geçeceği iddiasıdır. İnceleyeceğimiz dönem ise politik kimliğine muhafazakâr kelimesini doğrudan olmasa da demokrat kavramı ile eklemleyerek siyasi kampanyalarını yürüten ve Türkiye’de uzun süren koalisyonlar dönemi sonrasında güçlü bir şekilde tek başına iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi dönemidir. Bu dönemde de “Milli İrade, Milli Güç” söylemi kendisini hissettirmiş zaten parti yöneticileri kendilerini muhafazakâr demokrat olarak tanıtmışlardır.

Bu dönemde iktidarın güçlü ve tek başına oluşmasının nedenleri arasında bu partinin kampanyaları esnasında gelişen teknoloji ile birlikte siyasi iktidarın meşruiyeti sağlamanın araçlarından önemli birisi de medya organları öne çıkmaktadır. Kitle iletişim araçlarının günümüzde kazandığı bu önem iktidar olmanın yanı sıra iktidarda kalmanın ve söylemlerini ve politikalarını topluma yansıtmanın önemini de ortaya çıkarmaktadır. Bu noktadan yola çıkacak olursak iktidarın siyasal söylemine yerleştirdiği muhafazakâr söylem medyanın da bu doğrultuda şekillenmesi katkı sağladığı öne sürülebilir.

3.MUHAFAZAKÂR SÖYLEM ÜZERİNDEN MEDYANIN İKTİDARINDAN İKTİDARIN MEDYASINA YAŞANAN DEĞİŞİM

Medya iktidara seçimle verilen yetkinin nüfuz alanını genişletmesinde önemli bir yardımcı unsurdur. Foucault’un tespitinde olduğu gibi hiçbir iktidar bilginin üretimi düzenlenmesi, dağıtımı ve alıkonması olmaksızın uygulanamaz gerçekleşemez. Bu sebeplerdir ki iktidar açısından kitle iletişim araçlarının önemi büyüktür. Rızanın sağlanması ve ideolojik yeniden üretimin devamı için kitle iletişim araçları önemli bir görev üstlenmektedir. (Çoban,2014:27). Bu gücün farkında olan iktidarlar medyayı kendi istekleri doğrultusunda dizayn etme çabasında olmuşlardır. Özellikle güçlü tek başına iktidar olma avantajı bu doğrultuda medya alanında etkin olma amacını da hızlandırarak hayata geçirmektedir.

“Gramsci ideolojik hegemonya kuramını temellendirirken iktidarı elinde tutan ve sürekli tutma hırslarında olan egemenlerin kendi düşüncelerini kültürlerin ve etik değerlerini yaymak, ellerinde tuttıkları gücü ve zenginliği kaybetmemek; bu gücün onlara sağlamış olduğu konumlarını sürekli hala getirmek için kitle iletişim araçlarını kullandıklarını belirtmektedir. Yine Althusser toplumsal üretimin toplumun tamamına yayılarak üretimin yapılması için kavramsallaştırdığı devletin ideolojik aygıtları tasnifinde medyayı ön plana çıkarmaktadır”(Arsan, Çoban,2014:11). Bu ifadenin de anlaşılacağı üzere medya iktidarlar için hayati önem taşıyan bir unsurdur. Sadece siyasal iktidara gelmenin değil orada kalıcı olmanın ve akabinde istediklerini hayata geçirecek bürokratik iktidarı ve halk desteğini ya da halkın tepkisiz kalması gerektiği zamandaki içe kapanışını sağlayacak bir güce sahiptir.

Bu tespitlerin doğrultusunda medya iktidar ilişkileri her dönem gözlemlenmektedir. Bu bir nevi karşılıklı çıkar ilişkisidir. Bir medya organı güçlü olmak istiyorsa gücünün yani egemen ideolojinin tarafında olmak durumundadır. Egemen düşünce iktidar sahipleri ile medya patronlarının ortak menfaat çerçevesinde bir araya getirmektedir. İktidar ve medya patronu düzenin devamı noktasında ortak bir görüşe sahiptir. Her hangi bir çatışma durumunda medya organı ya fikrini değiştirir ya da sektörden çekilir. Diğer tarafta ise iktidarın görünen yüzü değişir ve yeni iktidar eski veya yeni oluşturduğu medya ile bilinirde eski fakat görünürde yeni bir ilişki sarmalını oluşturur(Çoban,2014:37).

3.1. 2002'den İtibaren Kentin Elitlerinden Taşra'nın Ötekilerine Muhafazakârlaşan İktidar ve Medya Yapısı

3 Kasım 2002 seçimleri ile tek başına iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi medyada yapmak istediği değişim için 2001 krizi sonrası batık bankaların sahiplerini birçoğunun medya sahipleri olması ve bu kuruluşları Tasarruf Mevduat Sigortası Fonu'na devri önemli bir fırsat olmuştur. Bu yaşanan olay holdingleşme sonrası önemli güce ulaşan medyanın iktidarından devlet imkânları kullanılarak “iktidarların medyasına” doğru bir devrimin habercisidir. Nitekim AKP dönemi bu fonun açtığı ihalelerle ve farkı yollarla hem kendine yakın sermayenin medya sahipliğini sağlamış hem de Türkiye’de kendisinin ana akım olarak konumlandırılan medyanın direncini kırmıştır. Kuruluşundan itibaren geçmişine çektiği süngeri yeni şeyler söyleyerek aşmaya çalışan AKP'nin durumunu tasvir ederken ne tam bir kopuştan ne de tam bir süreklilikten söz edilebilir. AKP ileri gelenleri, bir yandan geleneksel kültür ve değerleri korumaya özel bir vurgu yaparken diğer yandan Batı demokrasisinin temel kurumlarını, bilim ve teknolojiyi benimsemenin önemi üzerinde dururlar(Doğanay,2007:70). Gerek iç politikada gerekse dış politikada bir yönünü batıya dönen ve modernleşme ve özgürlükler noktasında olduğu kadar ekonomik hamlelerinde de liberal felsefeden etkilenen parti; bir yüzü ile de geleneksel değer ve kurumları önemseyerek İslami motiflerden beslenerek, alt kimliklere ayrı parametrelerden bakarak hemen her kesimden oy devşirmiş ve ilk seçimlerinde diğer sağ partilerin meclis dışında kalması ile birlikte tek başına iktidar olmayı başarmıştır.¹ Bu başarısını daha sonraki seçimlerde de tekrarlayarak AK Parti halk desteği olarak sağladığı siyasal iktidarını bürokratik iktidarla beslemesi gerektiğini bilincindedir. Ayrıca toplum nezdinde attığı adımları her anlamda meşrulaştırmak adına hem kendi sermayesini hem de kendi medyasını oluşturmak için

¹ AK Parti, 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçim’inde birinci olarak, üst üste girdiği dört genel seçimden de birinci çıkma başarısını gösterdi. AK Parti, kurulduğu 14 Ağustos 2001’den beri 4. genel seçime girdi. 2002, 2007, 2011 ve bugünkü seçimlerin yanı sıra, 2004, 2009 ve 2014 yerel ile 2014 cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanan AK Parti, Türk siyasi hayatında en uzun süre iktidarda kalan parti oldu. Yaklaşık 14 yaşındaki AK Parti, 12,5 yıldan beri iktidarda bulunmaktadır(<http://www.aa.com>).

zamana yayılan süreçte medya ile kronik ilişki sarmalını yoğunlaştırmaktadır. Bunun sonucunda Ak Parti iktidarından sonra medya sektöründeki egemen grupların resminde belirgin değişiklikler görülmüştür. Öncelikle Uzan Grubu şirketlerinin tasfiyesiyle başlayan değişim sürecine Çalık Grubu ve Kalyon Grubu’nun katılımı ve Doğu Grubu’nun pazar payını büyük oranda artırmayla 2014’e geldiğinde yine güçlü sermaye gruplarının kontrol ettiği ancak yoğunlukların el değiştirdiği bir resim görülmektedir. Bu süreçteki en önemli faktörlerden birisi de TMSF olmuştur(Çam, Yüksel,2015:71-72). Duran bu durumu (2015:19) “AKP devleti ile büyük ölçüde global neoliberalizmin katkısıyla medyanın, gazeteciliğin, gazetenin, haberin, medya mülkiyetinin hatta okurun tanım işlev ve koşulları değiştirmiş” diyerek eleştirmiştir.

Bu uygulamalardan en çok dikkat çeken ise Sabah ve ATV grubunu o gün medyada hâkimiyet kurmaya çalışan Doğan grubu yerine iktidara yakın olan Çalık Grubu’na satılması olmuştur. Ülkenin ikinci büyük medya grubu, 2001 Krizi sonrasında sahibi Dinç Bilgin’in bankası ve medya şirketlerine TMSF tarafından el konulmasının ardından, 2007’de AK Parti’ye yakın Çalık Grubu tarafından devlet bankalarından sağlanan kredilerle 1,1 milyar dolara satın alınmıştır. Bu satışın 750 milyon dolarlık kısmının kamu bankaları olan Halkbank ve Vakıfbank’tan sağlanan kredilerle gerçekleştiği açıklanmıştır. Bu olay iki yönlü olarak iktidarın medya üzerindeki nüfuz alanını genişletmiştir. Çalık grubu daha sonraki yıllarda zarar ettiği gerekçesi ile Sabah ve ATV ‘yi satmak istemiş News Crop ile görüşülmüş ancak satış gerçekleşmemiştir. 17 Aralık 2003 yolsuzluk operasyonu sonrası ise Kalyon Grubuna bağlı Zirve Holding’in bu yayın kuruluşlarını satın aldığı açıklanmıştır. Bu grup devletten yüksek meblağlı tartışmalara neden olacak ihaleler aldığı ve Erdoğan’ yakınlığı ile bilinen bir gruptur((Çam, Yüksel,2015:75).

Bir yandan kendi sermayesini medya alanında tutarak kendisini garantiye almış öte yandan iktidarlar üzerinde etkin olan Doğan Grubu’nun gücü sabitlenmeye çalışmıştır. Hatta diğer uygulamalar ile Doğan Grubu’nun gücü iyice kırılmıştır. 2002 seçim sonrası dengeli yürütülen AKP – Doğan medya ilişkileri 2004 sonrası değişmiş ve bu gruba ait yayın kuruluşlarından hükümet ağır bir dille eleştirilmiştir. AK Parti’nin bu medya muhalefetine cevabı ikili bir strateji izleme yoluyla olmuştur. Bir taraftan ağır vergi cezaları uygulayarak Doğan Grubu’nu küçülmeye zorlamış, diğer taraftan ana akım medyayı yeniden şekillendirmeye başlamıştır (Kurban, Sözeri,2012:54). Medya dışında Petrol Ofisinden de koparılan gruba medya alanında ise ayrıca bu makro operasyonların yanında bünyesindeki “muzır” yazarları tasfiye ettirecek mikro cerrahi müdahalelerde de yapıldı(Sönmez,2014:99).Adaklı (2013:571) ise bu durumu özellikle Deniz Feneri tartışması üzerinden yorumlayarak bu dönemde Hürriyet gazetesinde çıkan haberleri üzerine Başbakan’ında gruba ilgili gizli belgeleri açıklama resti üzerine bu grubun yayın organları iktidar karşıtı bir kampanya yürütmüştür. Hükümetin Doğan Grubu’nu hedef alması ve 2011 yılında yürürlüğe giren 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun’un 19. maddesi birinci fıkrasının (d) bendi ile getirdiği medya kuruluşlarının pazar paylarının %30 ile sınırlanması kuralının ardından, Grubun 2005 yılında TMSF’den satın aldığı Star TV, Doğu Grubu’na satılmıştır. Bunun ardından Doğan Grubu aynı yıl Milliyet ve Vatan gazetelerini de Demirören ve Karacan Grubu’nun ortak girişim şirketi DK Gazetecilik ve Yayıncılık AŞ’ye satmış, bu şirket Şubat 2012’de tamamen Demirören Grubu’nun kontrolüne geçmiştir (Sözeri,2015:12). Bu kuruluşlardan Star TV’yi satın alan Doğu özellikle 12 Haziran 2011 seçimleri sonrası AKP iktidarı ile ilişkilerini sıklaştırmış, netice olarak NTV kadrosunda yapılan ayıklamalarla da bu durum teyit ettirilmiştir. Yine Milliyet ve Vatan gazetelerini satın alan Demirören yazar kadrosuna “

Beyefendiyi üzecek şeylerden uzak durum” telkini ile iktidarın konumunu belirlemiştir(Sönmez,2014:99).

Yine TMSF'nin şirketlerine el koymasına rağmen AKP iktidarı döneminde büyümeye devam eden Ciner grubu Habertürk televizyonunu satın almış sonrada gazetesini çıkarmıştır. Başbakan'ın daha sonra “Alo Fatih”² olayı ile gündeme gelecek Fatih Saraç'ı Ciner'le buluşturması ve 2013 ten itibaren Başbakan'ın baş danışmanlığını yapan yiğit Bulut'un öncesinde Habertürk Tv'de genel yayın yönetmenliği yapması yine iktidarın medya üzerinde kurduğu hegemonyanın bir diğer örneği (Çam, Yüksel,2015:73)

Uzan Grubu'nun el konulan medya şirketlerinden Star gazetesi ve bir televizyon kanalı ise 2006 yılında Ali Özmen Safa adlı bir iş adamına satılmış ve televizyon kanalı daha sonra 24 TV adını almıştır. Bir yıl sonra bu medya grubuna eski Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Hasan Doğan ve işadamı Ethem Sancak ortak olmuştur.(Sözeri,2015:13) bu gruplar daha sonraları yine el değiştirmiştir. Ancak sahiplik yapısı her zaman iktidar yanlısı kişilerden oluşmuştur.

Sönmez(2014:101). son dönemlerde Türkiye'deki medya yapısı ile ilgili tabloyu iktidar ile olan konumu itibarı ile şöyle çizmiştir.

-AKP iktidarı medyası(Star, Yeni Şafak, Akşam, Sabah, Türkiye grupları ve televizyon kanalları; ayrıca TRT ve AA kamusal medyalar

-Cemaat medyası (Zaman, Bugün gazeteler ve bağlı televizyon ve radyo kanalları)

-iktidara yakın duran biat etmiş Doğuş(NTV), Ciner (Habertürk), Demirören,(Milliyet, Vatan grupları)

-AKP iktidarına boyun eğmeye yer yer direnen ve niceliksel olarak en büyük medya grubu Doğan(Hürriyet, Posta ve bağlı TV kanalları)

-AKP iktidarına direnen muhalif irili ufaklı medya(Sözcü, Cumhuriyet, Aydınlık, Yurt, Birgün, Sol, Evrensel, Özgür Gündem, gazeteleri ve birkaç TV kanalı)

Özellikle mevcut siyasi iktidar döneminde güçlenen ve medya dünyasındaki etkinliğini arttıran, ‘Muhafazakâr ve İslamcı’ basın olarak adlandırılan, ancak diğer yandan da ‘yandaş medya’ tanımlamaları ile karşılaşan bir yapı görülmektedir (Feridunoğlu,2013:77). Bu gruplar AKP iktidarı sonrası her anlamda güç kazanmış ve önceki dönemlerde uygulanan negatif ayrımcılık noktasından pozitif bir ayrımcılığı elde edecek statüye kavuşmuşlardır. Ayrıca iktidar tarafından desteklenen diğer kuruluşlarında bu safta değerlendirilmesi muhafazakâr medyayı merkeze kaydırmaktadır. Star Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Karaalioğlu, Türkiye’de sermayenin el değiştirmesine bağlı olarak medyada yaşanan değişime dikkat çekmektedir:

² Recep Tayyip Erdoğan'ın Fatih Saraç'ı arayarak MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin grup toplantısı ve sonrası yaptığı konuşmaları ve alt yazıları kaldırması gerektiğini söylediği ve kanalın yayını kestiği konuşma ile ilgili ses kayıdır. Bu iddialar uzun bir dönem basın özgürlüğü ve tarafsızlığını zedelediği için kamuoyunda tartışılmıştır.

Merkez yeni adresine taşınıyor. Değişimi anlatmak için genel bir tasnif yapalım..."Muhafazakâr" sermaye sahiplerinin sahip olduğu gazetelerin toplam tirajı, geri kalan gazeteleri geçti ve aradaki farkı da giderek açıyor. STAR, Zaman, Sabah, Türkiye, Takvim, Yeni Şafak, Bugün, Yeni Akit, Yeni Asya, Milli Gazete, Milat ve Today's Zaman'ın toplam günlük tirajı 2 milyon 250 bini aşmış bunuyor. Bu rakam, pazar payının yüzde 55'nin aşılması demektir. Buna karşılık, diğer bütün gazetelerin tirajı 2 milyonun altında seyrediyor. Ki o kesimde de bütün sermayeyi aynı başlık altında değerlendirmek doğru değil. Zira sermaye çeşitliliği ve ideolojik ayrışmalar eski Türkiye medyasını da tek başlık altında toplamayı güçleştiriyor. Nitekim bazılarının bu tasniften kurtulma çabası da gözleniyor. Ama dediğim gibi genel bir tasnif yapıyoruz...(<http://www.medyagunlugu.com>).

Türkiye'de ön plana çıkan muhafazakâr medya grupları da ağırlıklı olarak bir sermaye grubu tarafından yönetilmektedir. İktidara yakın olan bu gruplardan Albayrak grubu Yani Şafak ve TV Net kanalını, İhlas grubu Türkiye Gazetesi TGRT Haber ve İhlas Haber Ajansını yönetmektedir. Ayrıca Star Gazetesi ve Kanal 24 Ethem Sancak'ın kontrolündedir. Yine Kanal 7 grubu radyosu ve internet haber sitesinin yanı sıra Ülke TV ile de yayın ağını genişletmiştir.

Bu dönemde özellikle TMSF üzerinden yapılan uygulamalar ile iktidar devlet eli ile el konulan medya şirketlerini belirli dönemlerde ihale ederek belirli gruplar arasında satışlar yapıldığı görülmektedir. Bu durum medyada tekelleşme olgusunu farklı gruplar elinde olsa bile iktidar yakını ortak paydası üzerinde birleştirmesi medya üzerindeki tek tipleştirme eleştirilerin farklı bir noktaya taşımıştır. Böylece en büyük medya patronu haline gelebilecek iktidar geçmişte medyanın hükümetler üzerinde kurduğu baskıyı akış tersine çevirerek devam ettirebilmektedir. Böylece medyanın doğru haber verme ilkesi, bağımsız haber yapma yetisi zedelenmekte manipülatif bilgi akışı hızlanmaktadır eleştirileri yoğunlaşmaktadır.

SONUÇ

Muhafazakârlık kavramının ortaya çıkışı ve düşünsel zemininin oluşması ise tarihsel bir arka plana dayanır. Öncelikle aydınlanma Felsefesinin tohumlarını atan Rönesans ve Reform hareketleri rasyonel akla değer verilmesini ve bireyin salt bu çözümlerle düzeni ve huzuru sağlayabileceğini öğütlemektedir. Bu düşünceler çerçevesinde ortaya çıkan Fransız Devrimi ve devrim sonrası yaşananlar Avrupa'da muhafazakâr düşüncenin sistematik olarak temellenmesine yol açmıştır. Kavram günümüzde karşısında olduğu değişimi yaşayarak gelen muhafazakâr düşünce ortak paydasına olmasına karşın içinde bulunduğu zamana veya ortaya çıktığı toplumun sosyo psikolojik değerlerine, siyasal ve ekonomik yapısına göre de şekillenmiştir Muhafazakâr olmak değişime sorgulamadan karşı çıkmak değil değişimin hızı ve uygulama şekline olan bir itirazdır. Bu düşünce ile zaman içinde kendisini geliştiren muhafazakâr düşünce kendi içine kapalı sığ bir düşünce olmaktan çıkarak zamanı ve mekânı aşmış tüm dünyada ve bugüne kadar felsefi düşüncenin olduğu kadar politik söylemin de önemli bir aracı olmuştur.

Muhafazakâr düşünce siyasal olarak ise Türkiye'de daha çok merkez sağın söylemi olmuştur. Genel olarak millete ve milli iradeye gelenekler ve inançlara vurgu yapan bu politik söylem iktidarını meşrulaştırmak adına kendi medyasını oluşturmak ve karşısında

olduğu düşünceleri ise baskı altına almayı tercih etmiştir. Bu yüzden siyasi Lügatini “muhafazakâr demokrat” kimlik üzerinden inşa eden Adalet ve Kalkınma Partisi’nin iktidar geldiği 2002 yılından sonra medya yapısında önemli değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikler iktidarın kendi medyasını oluşturma adına yaptığı değişiklikler olarak özellikle medyaya sermaye iktidar sarmalında önemli bir noktaya geldiği gözlemlenmektedir.

Bir diğer dikkat çeken hususu ise bu süreçte iktidarla birlikte oluşan sermaye yapısındaki değişim medya bağlantılı devam etmiştir. Güçlü bir şekilde iktidar olan bir partinin medya üzerindeki hâkimiyet alanı iki şekilde genişlemektedir. Bunlardan ilki mevcut medya guruplarını doğrudan olmasa da dolaylı bir şekilde iktidarın destekçisi yayınlara yönlendirmektedir veya keskin muhalefet çizgisinden daha esnek bir yayın politikası izlemesini sağlamaktadır. Böylece halk nezdinde iktidar güçlü bir figür olarak yansırken muhalefet silikleştirilmektedir. Bir diğer yöntem ise kendi sermayesi ekseninde kendi medyasını oluşturmaktır. AKP dönemi özellikle bu anlamda ticari medya alanı ortaya çıkmış ve müdahaleye açık bir noktada konumlanmıştır. Bu noktada getirilen eleştiriler medyanın sermaye gurupları arasında el değiştirmesi ve bu gurupların devlet üzerinden aldığı ihalelerle önemli bir güce sahip olmasının yarattığı sonucun medyanın teorikteki müdahale olmadan sağladığı bilgi aksının pratikte durumu göre yorumlanan, öne çıkarılan veya görmezden gelinen bilgi akışının olduğu bir yöne doğru gittiği şeklindedir. Aslında medya ile iktidar arasında şekillenen bu süreç özellikle 28 Şubat 1997 “post modern askeri darbesi” ve sonrasında 2001 yılında yaşanan ekonomik krizin şekillendirdiği bir dönemdir. Krizin ardından bazı medya gurupları piyasadan çekilmiş bazıları ise sahiplerinin karıştığı yolsuzluklardan dolayı devlet tarafından el koyularak TMSF ‘ye devredilmiştir. Devredilen bu medya kuruluşları 2002 yılında iktidara gelen AK Parti’nin medyayı yeniden şekillendirmesinde etkili olmuştur (Sözeri, 2014: 81). AK Parti’nin iktidara geldiğinde muhafazakâr medya olarak adlandırılacak bu gurupların hem nitel hem de nicel ağırlığının etkin olmaması güçlü bir halk desteği ile iktidara gelen bir partinin eksik tarafı olarak görülmektedir idi. Bu sonuçtan yola çıkarak iktidar bu eksikliğin giderilmesi için bu düşünce ekseninde yer alan iş adamları bu piyasada yer edinmeye çalışmıştır. Ayrıca bu grupta bulunan etkin yazarlar ana akım medya gurupları içinde yetkin bir konum sağlayarak muhafazakâr kimliğin medyanın merkezine oturmasına katkı sağlamışlardır. Merkez olmaya öykünen ve iktidar rantından kendi payını isteyen ‘muhafazakâr burjuvazi’yi ve yeni ‘orta-sınıf’ı muhatap okur kitlesi kabul eden muhafazakâr medya Türkiye’de iki yönlü bir medya alanını ortaya çıkardığı gözlemlenmektedir. Aslında bu durum bir nokta iktidarın muktedir olma gereğinin bir zarureti olarak görülebilir. Bu bağlamdan yola çıkacak olursak en az halk desteği kadar sermaye gücü ve bunları yansıtacak bir medya gücü medyanın holdingleşme süreci sonrası ticari bir meta olarak algılanması medya patronları ve iktidarlar arasında yakınlaşmayı bazen de çatışmayı beraberinde getirmektedir. . Muhafazakâr kimlik üzerinden oluşan bu yapı Türkiye’deki yeni medya yapısını bu düşünce ekseninde bir resim ortaya koyacağını göstermektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Adaklı, G. “2002-2008: Türk Medyasında AKP Etkisi”, AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu, Der. İlhan Uzel, Bülent Duru, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2013, s.559-613.

Argın, Ş. (2013). “Siyasetin Taşra’sında Taşranın Siyasetini Tahayyül Etmek”, Modern-Türkiye’de Siyasi DüşünceC: 5. İstanbul: İletişim Yayınları

- Arsan, E.ve Çoban S.** (2014). Medya ve İktidar: Hegemonya, Statüko, Direniş. İstanbul: Evrensel Basım Yayın
- Belge, M.** (2013). “Muhafazakarlık Üzerine”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce C: 5. İstanbul: İletişim Yayınları
- Benetton, P.** (2011). Muhafazakârlık. (Çev.:Cüneyt Akalın), İstanbul: İletişim Yayıncılık
- Çaha, Ö.** (2001). Dört Akım Siyaset. İstanbul: Zaman Kitap
- Çam, A. ve Yüksel, İ.Ş.** (2015). “Türkiye’de Medyanın 2002 Sonrası Dönüşümü: Ekonomi Politik Bir Yaklaşım”, U. Uraz Aydın (Der.) Neoliberal Muhafazakâr Medya, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Çoban, S.** (2014). “İktidarın Medya’sı”, Esra Arsan – Savaş Çoban (Haz.) Medya ve İktidar: Hegemonya, Statüko, Direniş. İstanbul: Evrensel Basım Yayın
- Dubieli, H.** (2013). Yeni Muhafazakârlık Nedir?(Çev. Erol Özbek), İstanbul: İletişim Yayınları
- Duran, R.** (2015). “Dümdüz... Hareketsiz... Ulvi gibi Medya Nasıl Kürtaj Edilir?” U. Uraz Aydın (Der.) Neoliberal Muhafazakâr Medya, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Giddens, A.** (2009). Sağ ve Solun Ötesinde: Radikal Politikaların Geleceği. (Çev. Müge Sözen, Sabir Yücesoy), İstanbul: Metis Yayıncılık
- İrem, N.** (2002). Bir Değişim Siyaseti Olarak Türkiye’de Cumhuriyetçi Muhafazakârlık”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce C: 5. İstanbul: İletişim Yayınları
- Kurban, D ve Sözeri, C.** (2012). İktidarın Çarkında Medya: Türkiye’de Medya Bağımsızlığı ve Özgürlüğü Önündeki Siyasi, Yasal ve Ekonomik Engeller, İstanbul, TESEV Yayınları
- Öğün, S.** (2013). “Türk Muhafazakârlığının Kültürel Politik Kökleri”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce C: 5. İstanbul: İletişim Yayınları
- Özipek, B.B.** (2011). Muhafazakârlık (Akıl, Toplum, Siyaset). İstanbul: Timaş Yayınları
- Safi, İ.** (2007). Türkiye’de Muhafazakâr Siyaset ve Yeni Arayışlar. Ankara: Lotus Yayınevi
- Sönmez, M.** (2014). “Monarşiden Bugüne Türkiye Medya’sında Baskı ve Sansür: AKP İktidar ve Yeni Medya Karteli”, Esra Arsan – Savaş Çoban (Haz.) Medya ve İktidar: Hegemonya, Statüko, Direniş. İstanbul: Evrensel Basım Yayın
- Sözeri, C.** (2015). Türkiye’de Medya-İktidar İlişkileri Sorunlar ve Öneriler. İstanbul: İstanbul Enstitüsü Yayınları
- Vural, M.** (2011). Siyaset Felsefesi Açısından Muhafazakârlık. Ankara: Elis Yayınları
- Yanardağ, M.** (2013). Yeni Muhafazakârlık Neo-Conlar (Dünya’da ve Türkiye’de Post-Modern Gericilik. İstanbul: Destek Yayınları
- Makaleler**
- Çaha, Ö.** (2004). “Muhafazakâr Düşüncede Toplum”. Liberal Düşünce Dergisi.:15-24, Sayı: 34, Bahar

Doğanay, Ü. (2007). ” AKP'nin Demokrasi Söylemi ve Muhafazakârlık: Muhafazakâr Demokrasiye Eleştirel Bir Bakış”. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. ss. 65-88, C: 62 Sayı: 1

Ergil, D. (1986). Muhafazakâr Düşüncenin Temelleri, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, XLI, 1-4, (s: 269-293).

Gül, S. (2001). “Muhafazakârlık Tartışmaları ve Muhafazakâr Bir Gazete Olarak Zaman Gazetesi”. Mülkiye Dergisi: 145-170, C: 25, Sayı: 227

Sezik, M. (2013). “Muhafazakâr Siyaset İdeolojisi ve Türkiye'de Muhafazakarlık”. Ümit Güneş (Ed.) II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı. İstanbul: İlem

Yıldırım, S. (2003). “Muhafazakârlık, Türk Muhafazakârlığı ve Peyami Safa Üzerine: 10”. Journal of Historical Studies Dergisi. ss. 9-18 C: 1

Yıldız, A. (2011). “Muhafazakâr Tepkiler: Kuruluş Sürecinde Cumhuriyet Muhafazakârlığı: Peyami Safa'nın Kemalizm Yorumu”. Doğu Batı Düşünce Dergisi /Türk Muhafazakârlığının Eleştirisi. ss. 191-193, Yıl: 14, Sayı: 58, Ağustos, Eylül, Ekim 2011, Ankara: Doğu Batı Yayınları

Tezler

Akkaş, H. H. (2000). İngiliz Muhafazakâr Siyasal Düşüncesi Ve Edmund Burke. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Feridunoğlu, İ. C. (2013). Günümüz Türkiye'sinde Muhafazakârlık Kavramını Hürriyet ve Yeni Şafak Gazeteleri Bağlamında İçerik Analizi Yönetimi'yle Analizi. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürel, T. (2007). Türk Sıyası Tarihinde “Muhafazakârlık” Kimliği ve AKP Örneği İncelemesi. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Şeyhanhoğlu, H. (2009). Demokrat Parti ve Siyasal Muhafazakârlık. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yücebaş, S. (2013). Gündelik Yaşam Estetiğinin Muhafazakâr Biçimi: Muhafazakâr Yazılı Basında Yeni Yaşam Tarzları. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İnternet Adresleri

(<http://www.medyagunlugu.com/Haber-240-muhafazakâr-medya-yuzde-55i-gecti.html>).

(<http://www.aa.com.tr/tr/politika/533139>).